

Κοινή Ομάδα Εργασίας Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών Άγιος Ειρηναίος

Ορθόδοξος Συγγραμματέας:

Καθηγ. Δρ. Νικόλαος Λουδοβίκος
Χορτιάτης 57010
Θεσσαλονίκη
Greece / Griechenland
Phone: +30-2310-348004
Telefax: +30-2310-300360
E-mail: nloudovikos@mail.gr

Ρωμαιοκαθολικός Συγγραμματέας:

Dr. Johannes Oeldemann
Johann-Adam-Möhler-Institut f. Ökumenik
Leostr. 19 a, 33098 Paderborn
Germany / Deutschland
Phone: +49-5251-8729804
Telefax: +49-5251-280210
E-Mail: J.Oeldemann@moehlerinstitut.de

Ανακοινωθέν – Χάλκη 2015

Η δωδέκατη συνάντηση της Κοινής Ομάδας Εργασίας Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών Άγιος Ειρηναίος πραγματοποιήθηκε από τις 4 μέχρι τις 8 Νοεμβρίου 2015 στους χώρους της ιστορικής θεολογικής σχολής του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη νήσο Χάλκη (Heybeliada, Τουρκία), η οποία στεγάζεται στην Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδος. Η συνεδρίαση έγινε υπό την προεδρία του ορθόδοξου συμπροέδρου της Ομάδας Εργασίας Αρχιεπισκόπου Τελμησσού Ιώβ (Getcha) και του ρωμαιοκαθολικού συμπροέδρου, Επισκόπου Magdeburg Δρ. Gerhard Feige.

Στην εναρκτήρια συνεδρίαση το απόγευμα της Τετάρτης 4 Νοεμβρίου η Ομάδα Εργασίας συναντήθηκε με τον Ηγούμενο της Ιεράς Μονής, Μητροπολίτη Ελπιδοφόρο (Λαμπρυνιάδη). Κατά τη διάρκεια των εργασιών τους τα μέλη της Ομάδας Εργασίας έλαβαν μέρος στο ημερήσιο λειτουργικό πρόγραμμα των μοναχών. Την Κυριακή εκκλησιάστηκαν στον Ιερό Πατριαρχικό Ναό του Αγίου Γεωργίου στο Φανάρι και στη συνέχεια έγιναν εγκαρδίως δεκτοί στους χώρους του Κέντρου του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Οι εισηγήσεις της φετινής συνάντησης ασχολήθηκαν με τη γένεση των εθνικών Εκκλησιών στην Ορθοδοξία τον 19ο αιώνα, με την έννοια της *communio/κοινωνίας* και την οικουμενική της εμβέλεια, όπως και με το θέμα της κατανόησης της αυθεντίας στην Εκκλησία. Πέραν τούτων πραγματοποιήθηκε εντατική εργασία επάνω στο προσχέδιο ενός κειμένου που φιλοδοξεί να παράσχει μια σαφή επισκόπηση όσων επιτεύχθηκαν από την Ομάδα όλα αυτά τα χρόνια της δραστηριότητάς της. Τα αποτελέσματα της φετινής συνάντησης συνοψίστηκαν από τα μέλη στις ακόλουθες θέσεις:

Θέσεις σχετικά με τη γένεση των εθνικών Εκκλησιών στην νότια Ευρώπη κατά το 19ο αιώνα

(1) Σε αντίθεση με τα αρχαία Πατριαρχία και την Εκκλησία της Ρωσίας η δημιουργία των Αυτοκεφάλων εθνικών Εκκλησιών στη νότια Ευρώπη συνδέεται στενά με την ανάδειξη των εθνικών κρατών το 19ο αιώνα. Στη διαδικασία αυτή έπαιξε ρόλο μία σειρά ετερογενών παραγόντων και η μεταξύ τους αλληλεπίδραση, όπως η επικράτεια, το έθνος, το κράτος, η πολιτική και η γλώσσα. Η εκκλησιολογική τους σπουδαιότητα απομένει να διευκρινισθεί επακριβώς. Οι εθνικές Εκκλησίες αναμένονταν να υποστηρίξουν τα εθνικά κράτη στη δημιουργία και τη στερέωση της εθνικής τους ταυτότητας.

(2) Η πορεία της δημιουργίας των Αυτοκεφάλων εθνικών Εκκλησιών στη νότια Ευρώπη (Ελλάδα, Σερβία, Ρουμανία, Βουλγαρία) υπήρξε διαφορετική, έστω και εάν υπάρχουν μερικά κοινά χαρακτηριστικά: τα περισσότερα νοτιοευρωπαϊκά έθνη ζούσαν σε διαφορετικά κράτη, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν εν μέρει περισσότερες εκκλησιαστικές δομές που να αντιστοιχούν σ' ένα έθνος. Οι κυβερνήσεις των νεοϊδρυθέντων εθνικών κρατών απαίτησαν τη δημιουργία Αυτοκεφάλων Εκκλησιών στην επικράτειά τους, γεγονός που οδήγησε σ' έναν προβληματισμό

λόγω της μέχρι τότε οργανικής τους σχέσης με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Στην περίπτωση των Βουλγάρων αντίθετα, ακολουθήθηκε ένας διαφορετικός δρόμος: εδώ προηγήθηκε η εκκλησιαστική ανεξαρτησία της κρατικής, μέσω της ίδρυσης της βουλγαρικής εξαρχίας από τον Σουλτάνο.

(3) Όσον αφορά την αναγνώριση της αυτοκεφαλίας από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι όλες οι νέες Εκκλησίες ανήκαν προηγουμένως στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Μετά την ολοκλήρωση της ανεξαρτοποίησης των νέων εθνικών κρατών αναγνώρισε και το Οικουμενικό Πατριαρχείο την αυτοκεφαλία των εθνικών Εκκλησιών, η οποία προηγουμένως είχε ήδη διακηρυχθεί από τις ίδιες, με βάση την κανονική αρχή της τοπικότητας. Στην περίπτωση της επιδίωξης ανεξαρτοποίησης των Βουλγάρων ο Οικουμενικός Πατριάρχης αντέδρασε συγκαλώντας σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη στα 1872, με τη συμμετοχή των Πατριαρχών Αλεξανδρείας και Αντιοχείας, η οποία και καταδίκασε τον εθνοφυλετισμό. Η σύνοδος αρνήθηκε τη δημιουργία ιδιαίτερης δικαιοδοσίας για τους ορθόδοξους Βούλγαρους μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, διότι σ' αυτήν την περίπτωση θα κυριαρχούσε η αρχή της εθνότητας επί της αρχής της τοπικότητας. Αυτή η απόφαση οδήγησε σε σχίσμα, το οποίο ξεπεράστηκε μόνο μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

(4) Όλη αυτή η εξέλιξη οδήγησε σε μία αλλαγή στην κατανόηση της αυτοκεφαλίας στην πορεία του 19ου αιώνα: δεν θεωρούνταν πλέον ζήτημα εσωτερικής εκκλησιαστικής τάξης, αλλά γνώρισμα της εξωτερικής ανεξαρτησίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Η εκκλησιαστική αυτοκεφαλία κατανοήθηκε ως κάτι παράλληλο με την κρατική κυριαρχία. Μία συνέπεια αυτής της εξέλιξης ήταν η ανάμιξη του εθνικού και του τοπικού κριτηρίου της εκκλησιαστικής οργάνωσης, η οποία κατέστη προβληματική, καθώς τα σύνορα του έθνους και τα σύνορα του κράτους δεν συνέπιπταν πάντοτε.

Θέσεις σχετικά με την κατανόηση της έννοιας *communio*/κοινωνία

(5) Η πραγματικότητα της Εκκλησίας ως μετοχή του Χριστού εν αγίω Πνεύματι φανερώνεται πλήρως στο φως του Μυστηρίου της Ευχαριστίας. Η *κοινωνία* της Εκκλησίας θεμελιώνεται στο κήρυγμα του Ευαγγελίου και στην εμπειριεχόμενη σ' αυτό ομολογία της αποστολικής πίστεως, η οποία ενισχύεται μέσω της εν τη Εκκλησία ιερατικής διακονίας του Λόγου και του Μυστηρίου. Ο εορτασμός της Ευχαριστίας είναι το σημαντικότερο γεγονός, στο οποίο βιώνεται η *κοινωνία* της Εκκλησίας.

(6) Η μυστηριακή κοινωνία προϋποθέτει θεμελιωδώς ενότητα στην πίστη. Ωστόσο η έκταση αυτής της ενότητας στην πίστη θα πρέπει να διευκρινιστεί επακριβώς. Αυτό ισχύει για το εσωτερικό καθεμιάς από τις Εκκλησίες μας, όταν πρόκειται για το ερώτημα της σχέσης ανάμεσα στην πίστη της Εκκλησίας και την πίστη του κάθε πιστού· ισχύει όμως και στο μεταξύ των Εκκλησιών επίπεδο, καθώς αυτές επίσης χρειάζονται κριτήρια για το τι είναι απολύτως απαραίτητο για την από κοινού τέλεση της Ευχαριστίας.

(7) Η κατανόηση της Εκκλησίας ως της εν αγίω Πνεύματι κοινότητας των πιστών γύρω από τον Χριστό, ο οποίος είναι παρών στο μυστήριο του Λόγου και στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, απαιτεί και προϋποθέτει διαρκώς την κοινωνία με όλες τις άλλες τοπικές Εκκλησίες στις οποίες προΐσταται ένας επίσκοπος. Κάθε κοινότητα που τελεί τη Θεία Ευχαριστία υπό το διακονικό λειτούργημα του επισκόπου έχει συναίσθηση ότι βρίσκεται ενταγμένη στην *κοινωνία* της όλης Εκκλησίας. Από την Ευχαριστία εξ άλλου πηγάζει η συμμετοχή της σ' αυτή την ευρύτερη κοινότητα.

(8) Η αναγνώριση της πλήρους πραγματικότητας του ευχαριστιακού Μυστηρίου αποτελεί το θεμέλιο για την εκατέρωθεν αναγνώριση των Εκκλησιών ως Εκκλησίας του Ιησού Χριστού. Η ρωμαιοκαθολική άποψη είναι πως ο εκκλησιακός χαρακτήρας των άλλων Εκκλησιών εξαρτάται από το πώς πραγματώνεται η μυστηριακότητα σ' αυτές τις Εκκλησίες. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία συνυπάρχουν ιστορικά διαμορφωμένες διαφορετικές πρακτικές σ' ό,τι αφορά την αναγνώριση της εκκλησιακής πραγματικότητας και της ισχύος των μυστηρίων που τελούνται από μη Ορθοδόξους. Μέχρι στιγμής δεν υφίσταται συμφωνία μεταξύ των διαφόρων τοπικών ορθοδόξων Εκκλησιών σχετικά με αυτό το ζήτημα.

Θέσεις για τη σημασία της αυθεντίας στην Εκκλησία

(9) Όπως σε κάθε ανθρώπινη κοινωνία, έτσι και στην Εκκλησία υπάρχουν τα φαινόμενα της αυθεντίας και της εξουσίας. Η αυθεντία σχετίζεται με την επίδραση ενός προσώπου ή ενός θεσμού που θεμελιώνεται στην παράδοση ή στις ικανότητες και το κύρος που αναπτύσσεται από αυτές. Η εξουσία αντίθετα σχετίζεται με τη δυνατότητα χρήσης κάποιων μέσων και διαδικασιών για τη λήψη αποφάσεων για άλλους.

(10) Η αυθεντία και η εξουσία περιγράφονται με διάφορους τρόπους στην Αγία Γραφή. Υπάρχουν στην Εκκλησία πρόσωπα με διαφορετικά χαρίσματα, τα οποία λαμβάνουν και ασκούν εξουσία σε διάφορους τομείς, όπως δείχνει το χωρίο Εφεσ. 4, 11: „και αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους“. Εδώ φαίνεται ότι η αυθεντία στην Εκκλησία εντάσσεται πάντοτε σε μία κοινότητα. Η αυθεντία και η εξουσία παραπέμπουν η μία στην άλλη, ακόμη και εάν υπάρχουν στην Εκκλησία περιπτώσεις πνευματικής αυθεντίας που δεν συνδέονται με κάποιο εκκλησιαστικό λειτούργημα. Αυτό δείχνουν περιπτώσεις αγίων όπως ο στάρετς Σιλουανός ο Αθωνίτης ή η μητέρα Τερέζα.

(11) Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η κάθε άσκηση εξουσίας στην Εκκλησία πρέπει να κατανοείται ως διακονία και όχι ως κυριαρχία, σύμφωνα με το πρότυπο του σταυρωθέντος Χριστού (πρβλ. Μκ 10,42-45 και παράλληλα· Ιω. 13, 1-17). Το ίδιο ισχύει και για την άσκηση του Πρωτείου στα διάφορα επίπεδα. Τα μέσα που βρίσκονται στη διάθεση των κατεχόντων ένα πρωτείο θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο μ' αυτό το πνεύμα. Είναι λυπηρό όταν κάποιοι από αυτούς που κατέχουν αυθεντία, ενώ τονίζουν έννοιες όπως η διακονία, το χάρισμα και η αγάπη, θέτουν στο προσκήνιο τη διάσταση της δικής τους ιδιαίτερης δύναμης κατά τρόπο ώστε να συσκοτίζεται το αληθινό νόημα του Πρωτείου. Μια υποχρέωση λογοδοσίας θα αναδείκνυε την αμοιβαία σχέση του Πρώτου και της κοινότητας.

Στην Κοινή Ομάδα Εργασίας Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών Άγιος Ειρηναίος ανήκουν είκοσι έξι θεολόγοι, δεκατρείς ορθόδοξοι και δεκατρείς ρωμαιοκαθολικοί, από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και τις ΗΠΑ. Ιδρύθηκε το 2004 στο Paderborn (Γερμανία) και πραγματοποίησε έκτοτε συναντήσεις στην Αθήνα (Ελλάδα), στη Chevetogne (Βέλγιο), στο Βελιγράδι (Σερβία), στη Βιέννη (Αυστρία), στο Κίεβο (Ουκρανία), στο Magdeburg (Γερμανία), στην Αγία Πετρούπολη (Ρωσία), στη Μονή Bose (Ιταλία), στη Θεσσαλονίκη (Ελλάδα) και στο Ραμπάτ (Μάλτα). Στη Χάλκη συμφωνήθηκε ότι η επόμενη συνάντηση της Ομάδας Εργασίας θα πραγματοποιηθεί το Νοέμβριο του 2016 στην κοινότητα του Ταιζέ (Γαλλία).

